

менеджмента дошкільного образования. Представлено соотношение понятий „менеджмент” и „управление”, рассмотрены принципы классификации функций образовательного менеджмента, особенности и проблемы современного менеджмента дошкільного образования.

Ключевые слова: менеджмент, образовательный менеджмент, педагогический менеджмент, менеджер образования, менеджмент дошкільного образования.

Kindrat I. R. The Problems of Kindergarten Management in Modern Education Sphere

The article deals with the different ways of modern management and definitions of such terms as „pedagogical management”, „educational management”, science models of the problem in kindergarten management. The author describes principles of function classification of educational management and problems of modern management.

Key words: management, educational management, pedagogical management, kindergarten management

Стаття надійшла до редакції 10.12.2012 р.

Прийнято до друку 24.01.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф., Гавриш Н. В.

УДК 372

Н. І. Кострикiна

**ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ПРИЙОМІВ РОЗВИТКУ
АРТИКУЛЯЦІЙНОЇ МОТОРИКИ У ДОШКІЛЬНИКІВ
З ПОРУШЕННЯМ МОВЛЕННЯ**

Процес розвитку мовлення – явище складне і багатостороннє. Мовлення не є вродженою здатністю людини, воно формується у дитини поступово, разом із зростанням і розвитком. Чим багатіше і правильніше мовлення дитини, тим легше їй виражати свої думки, тим більше зростають її можливості у пізнанні дійсності, вдосконалюються її взаємовідносини з дітьми і дорослими, її поведінка, а, отже, і її особистість в цілому.

Розвиток артикуляційної моторики у дошкільників – це складний педагогічний процес, оскільки він здійснюється за рахунок спеціальних вправ, що повторюються багато разів.

Слід зазначити, що вивчення деяких артикуляційних позицій вимагає тривалої і систематичної роботи. Одні з них дитина може засвоїти за декілька занять, вивчення інших триває від одного до декількох місяців, тому пошук різних ігрових прийомів відпрацювання

артикуляційних укладів не втрачає своєї актуальності в сучасній логокорекційній роботі [1, с. 9, 33; 2, с. 112 – 114; 3, с. 2]. Ігровий метод – основний в роботі з дошкільниками. Під час ігор діти опановують навички і уміння правильного мовлення, а також інші види діяльності. Гра повинна зробити сам процес навчання емоційним, дієвим, дозволити дитині отримати власний досвід.

Проблемою розвитку артикуляційної моторики з метою розвитку мовлення, профілактики порушень звуковимови займалися: М. Ф. Фомічова, Н. Л. Крилова, Т. А. Ткаченко, Е. Ф. Рау, О. В. Правдіна, Р. Е. Левіна, Г. А. Каше та інші.

Основним засобом розвитку мовної моторики є артикуляційна гімнастика – система вправ, спрямованих на вироблення повноцінних рухів і певних положень органів артикуляційного апарату, необхідних для правильної вимови звуків. Для дітей дошкільного віку артикуляційна гімнастика – це серйозна робота, якими б легкими не здавалися ці вправи для нас, дорослих. Щоб дитина не відволікалася і не втомлювалася, треба перетворити цю роботу на веселу гру, чарівну казку, в якій є все, що цікаво дітям.

Крупенчук О. І. та Вороб'йова Т. А. вважають, що регулярне виконання артикуляційної гімнастики допоможе:

- поліпшити кровопостачання артикуляційних органів та їх інервацію (нервову провідність);
- поліпшити рухливість артикуляційних органів;
- зміцнити м'язову систему язика, губ, щік;
- навчити дитину утримувати певну артикуляційну позу;
- збільшити амплітуду рухів;
- зменшити спастичність (напруженість) артикуляційних органів;
- підготувати дитину до правильної вимови звуків.

Косінова О. М. стверджує, що деякі діти завдяки своєчасному початку занять артикуляційною гімнастикою і вправами з розвитку фонематичного слуху самі можуть навчитися говорити чисто і правильно, без допомоги фахівця [4, с. 6; 5, с. 3 – 4].

Кожен комплекс артикуляційної гімнастики, що входить в те або інше заняття, включає декілька обов'язкових завдань: мимічні вправи, вправи для губ, вправи для язика, фонетичну зарядку на розвиток диференційованих рухів м'язів органів артикуляції [6, с. 81 – 82; 7, с. 17 – 20].

Виходячи з того, що мислення дошкільників носить наочно-образний характер, більшість артикуляційних вправ пов'язана з певними ігровими образами.

Цілеспрямовані артикуляційні рухи на початку логопедичної роботи дітям ще недоступні, тому дуже важливо знайти можливість опори на мимовільні рухи. Вправи, які пропонуються дітям в ігровій формі і ґрунтовані на мимовільних рухах, не стомлюють їх, не викликають негативних реакцій і відмови від виконання у разі невдачі.

Ігрові завдання, в яких дітям пропонується зображувати, як мавпочка витягає губи, ховає за щоку банан, сміється, вимовляючи звукосполучення іхи-хи-хи; як пташенята просять їжу; як гнівається бульдог, вискалюючи зуби, та інші, допомагають подолати страх невдачі і негативізму при виконанні артикуляційних вправ.

У молодшому дошкільному віці діти із задоволенням знайомляться з будовою артикуляційного апарату (рот, губи, зуби, щоки). Їм доступне виконання простих артикуляційно-рухових і мімічних вправ, що розвивають рухливість артикуляційних м'язів. Поступово додаються вправи, які є базою для постановки того або іншого звуку, тобто відпрацьовуються чіткі артикуляційні уклади, що вимагає злагодженої роботи зорового і кінестетического аналізаторів. На цьому етапі можна використати цікавий матеріал: рахункові палички, фішки, пісочний годинник, сірники, намисто, камінчики тощо.

Потім дітей знайомлять з динамічними вправами, і вони вчаться контролювати артикуляційні рухи спочатку за взірцем дорослого, потім – перед дзеркалом.

У старшому дошкільному віці дітей знайомлять з такими назвами, як піднебіння, альвеоли, вуздечка. Дітям стає доступним виконання складніших вправ, спрямованих на формування злагодженої роботи органів артикуляційного апарату [8, с. 24].

Педагогові важливо стежити за якістю виконання рухів кожною дитиною, інакше артикуляційна гімнастика не досягне своєї мети.

Робота організовується таким чином.

1. Розповідь про майбутню вправу, використовуються ігрові прийоми.

2. Демонстрація виконання вправи дорослим.

3. Виконання вправи кожною дитиною по черзі, а педагог перевіряє правильність виконання.

4. Вправу виконують усі діти одночасно.

Проте щоденне виконання гімнастики, на жаль, знижує інтерес дітей до цього процесу, що, у свою чергу, призводить до зменшення ефективності виконання артикуляційних вправ.

Характерними особливостями дітей-логопатів є швидка стомлюваність, нестійка увага, низька мотивація на заняттях [9, с. 44]. Тому для організації навчання і виховання цих дітей особливе значення мають способи впливу, спрямовані на активізацію їхньої пізнавальної діяльності, де особливе місце належить цілеспрямованій організації корекційно-розвиваючих ігор.

Ігрові прийоми реалізуються у використанні різних персонажів, казкових сюжетів, театралізації, інсценування (вимовляння фраз від імені персонажів або звірів), слів-перевертнів, навмисних помилок, в емоційному поданні матеріалу. Діти дуже люблять виправляти „помилки”, припущені дорослим або яким-небудь персонажем, навчати казкових гостей, виступати в якій-небудь ролі. Щоб уникнути

одноманітності в роботі, одній і тій же вправі дають різні назви. Наприклад, положення гострого язика, що називається в логопедичній літературі „голка” або „жало”, порівнюється із морквою, кінцями ножиць, верхівкою ялинки, ракетою, шпагою, гострим олівцем та ін. В ході роботи над темами „Свійські птахи”, „Зимуючі та перелітні птахи” це положення подається як дзьоб півня, дятла, лелеки, журавля, чаплі або інших птахів. При вивченні теми „Тварини” дітям пропонується показати, які гострі вушка у лисиці, голки у їжачка та ін.

Комплекси артикуляційних вправ можуть бути представлені у вигляді цікавих казок про Язичок, які викликають у дошкільнят інтерес до органів артикуляції, розвитку їх рухливості та активізації зорового сприйняття (усі вправи виконуються перед дзеркалом).

Прикладом можуть бути серії з циклу „Казки про веселий Язичок”, до якого увійшли такі казки : „Язичок у зоопарку” (вправи, що вивчаються: „Індик”, „Тигр вигинає спину”, „Конячка”, „Бегемот”, „Змійка”); „Язичок збирає гриби” (вправи: „Грибок”, „Кошик”, „Трубочка”); „Язичок в цирку” (вправи: „Гойдалки”, „Барабан”, „Мотор”, „Фокус”) та ін.

Подібні артикуляційні казки легко адаптувати до лексичної теми, що вивчається, що робить струнким та логічним процес подання матеріалу. В той же час одноманітні вправи, запропоновані у вигляді казкових ситуацій, ніколи не набриднуть дітям! [9, с. 44]

Артикуляційну гімнастику можна поєднувати з розвитком дрібної і загальної моторики, голосу, дихання та інших порушених функцій. Рухи язика під час виконання вправ корисно супроводжувати синхронними рухами кистей рук, які виступають як помічники. У цьому нам допомагає незвичайний спосіб проведення артикуляційної гімнастики з використанням ігрових прийомів і методу біоенергопластики. Термін „біоенергопластика” складається з двох слів: біоенергія і пластика. На думку І. В. Куріс, біоенергія – це та енергія, яка знаходиться у середині людини [10, с. 7]. Пластика – плавні, розкріпачені рухи тіла, рук, які є основою біоенергопластики. Для корекційної роботи учителів-логопедів більш важливим є поєднання біоенергопластики (рухів кистей рук) з рухами органів артикуляційного апарату. У момент виконання артикуляційної вправи рука показує, де і в якому положенні знаходяться язик, нижня щелепа або губи. Логопед розробляє спеціальні рухи кистей і пальців рук на кожен артикуляційний уклад, разом з дітьми вигадує героїв театру рукавички, а також казки-подорожі про цих героїв. Така пальцево-язикова гімнастика сприяє розвитку відчуттів положення органів артикуляції, спрямованості видиху, а крім того, дозволяє прибрати зорову опору – дзеркало. В міру того, як діти засвоюють комплекси артикуляційної гімнастики, вони стають акторами театру рукавички, в якому логопед виступає оповідачем історій про героїв-рукавичок, а діти виконують рухи руками і язиком.

Для того, щоб удосконалювати розвиток моторики артикуляційного апарату, можна застосовувати також дидактичні логопедичні іграшки Бегемотик Жужа і Мавпочка Чики. Іграшки з успіхом можуть використовуватися на логопедичному занятті. У фігурці чітко виділено артикуляційні органи: зуби, язик, щелепи. Надівши іграшку на руку, можна „управляти” язиком, нижньою і верхньою щелепою. Також іграшки можна використовувати під час вільних, театралізованих, дидактичних і інших ігор. Ці іграшки використовують як зразок для правильної артикуляції звуку, а також для тренування рухливості язика. З їхньою допомогою дитина може і самостійно відтворити правильне положення органів артикуляції, і проконтролювати виконання артикуляційних вправ. Використання цих іграшок дозволяє:

- легко засвоїти правильне положення органів артикуляції під час вимови звуків;
- розвинути спритність і уміння управляти своїм язиком;
- самостійно, без зусиль знаходити власні помилки виконання артикуляційних вправ;
- підвищити інтерес до виконання артикуляційної гімнастики;
- виховувати впевненість;
- розвивати пам'ять, увагу, самоконтроль і зацікавленість в досягненні кінцевого результату.

Таким чином, виконання артикуляційної гімнастики із застосуванням ігрових прийомів сприяє зростанню інтересу дітей до виконання вправ, що значно збільшує ефективність гімнастики, сприяє розвитку артикуляційної, пальчикової моторики, вдосконаленню координації рухів, розвитку пам'яті, уваги, мислення. Виконання елементів гімнастики руками та язиком одночасно вимагає від дитини максимальної концентрації зорової і слухової уваги, сформованої просторової орієнтації, точних рухів пальцями та кистями рук спільно з рухами язика або губ. Сильна мотивація, застосування ігрового методу на занятті розвивають і зміцнюють м'язи артикуляційного апарату, що значно полегшує постановку і введення звуків в мовлення.

Список використаної літератури

- 1. Інновации** в логопедическую практику / Методическое пособие для дошкольных образовательных учреждений / сост. О. Е. Громова. – М. : ЛИНКА – ПРЕСС, 2008. – 232 с.
- 2. „Шпаргалка”** для учителя-логопеда дошкольного образовательного учреждения: Справочное пособие для логопеда-практика / автор-составитель Р. А. Кирьянова. – СПб : КАРО, 2008. – 384 с.
- 3. Ханьшева Г. В.** Практикум по логопедии. Коррекция звукопроизношения / Г. В. Ханьшева. – Ростов-н/Д : Феникс, 2006. – 96 с.
- 4. Крупенчук О. И.** Исправляем произношение: Комплексная методика коррекции артикуляционных расстройств / О. И. Крупенчук, Т. А. Воробьева. – СПб : Издат. Дом „Литера”, 2009. – 96 с.
- 5. Косинова Е. М.** Гимнастика для развития речи / Е. М. Косинова.

– М. : ООО „Библиотека Ильи Резника”, ООО „Эксмо”, 2003. – 36 с.
6. Логопедия : учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. „Дефектология” / Л. С. Волкова, Р. И. Лалаева, Е. М. Мастюкова и др. ; под ред. Л. С. Волковой. – М. : Просвещение, 1989. – 528 с.
7. Асташина И. В. Логопедические игры и упражнения для детей / И. В. Асташина. – М. : ООО Группа Компаний „РИПОЛ классик”, ООО Издат. дом „XXI век”, 2008. – 189 с. **8. Филичева Т. Б.** Основы логопедии / Т. Б. Филичева, Н. А. Чевелева, Г. В. Чиркина. – М. : АРКТИ, Просвещение, 1989. – 223 с. **9. Домнина Г. Б.** Артикуляционные сказки-помощницы для младших дошкольников / Г. Б. Домнина // Логопед. – 2011. – №5. – С. 44 – 52 **10. Курис И. В.** Релаксация и медитация в биоэнергопластике. Результаты аппаратных исследований / И. В. Курис // Научное издание „Вестник БПА”. – 2006. – Вып. 68. – С. 87 – 125.

Кострикіна Н. І. Використання ігрових прийомів розвитку артикуляційної моторики у дошкільників з порушенням мовлення

У статті надано рекомендації щодо застосування різних ігрових прийомів навчання дошкільників артикуляційній гімнастиці; розкрито значення артикуляційних вправ для розвитку мовної моторики дітей дошкільного віку; визначено роль ігрових прийомів у відпрацюванні артикуляційних укладів на логопедичних заняттях. Автор представляє узагальнений аналіз праць науковців з питання розвитку артикуляційної моторики. Виділяється артикуляційна гімнастика як основний засіб розвитку мовної моторики.

Ключові слова: артикуляційна моторика, ігрові прийоми, артикуляційні вправи.

Кострикина Н. И. Использование игровых приемов развития артикуляционной моторики у дошкольников с нарушением речи

В статье даны рекомендации по применению различных игровых приемов обучения дошкольников артикуляционной гимнастике; раскрыто значение артикуляционных упражнений для развития речевой моторики детей дошкольного возраста; определена роль игровых приемов в отработке артикуляционных укладов на логопедических занятиях. Автор представляет обобщенный анализ работ ученых по вопросу развития артикуляционной моторики. Выделяется артикуляционная гимнастика как основное средство развития речевой моторики.

Ключевые слова: артикуляционная моторика, игровые приемы, артикуляционные упражнения.

Kostrikina N. I. Usage of Playing Reception of Development of Articulatory Movement for Pre-school Children with an Alleluia

The article deals with the development of speech - a complex phenomenon and is not an innate ability. The work of the scientists on the

development of articulation is analyzed. Articulator gymnastics as a primary means of linguistic motility is provided. Examples of activities for children of preschool age are analyzed. The author review the stages of work on the exercises. The necessity of applying gaming techniques to conduct articulation exercises is described. the value of these techniques is recalculated.

Key words: articulator movement, playing receptions, articulation exercises.

Стаття надійшла до редакції 10.12.2012 р.

Прийнято до друку 24.01.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Гавриш Н. В.

УДК 373. 2

Н. В. Лісневська

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Поряд з навчанням та вихованням не менш важливим завданням педагога є забезпечення оптимального рівня здоров'я дітей. Воно відіграє важливу роль у становленні особистості дитини, оскільки впливає на її розумовий, психічний та фізичний розвиток. Погіршення стану здоров'я дітей дошкільного віку за останні роки вимагає пильної уваги з боку держави, педагогів та батьків. Перед педагогами, психологами, фізіологами та медиками постає необхідність пошуку нових шляхів його зміцнення. Особливої актуальності дана проблема набуває сьогодні, коли за статистичними даними до 80 % дітей мають одне або декілька захворювань, лише 15 – 20 % дітей народжуються повністю здоровими, кожна третя дитина має відхилення у фізичному й психічному розвитку, смертність удвічі переважає народжуваність, серед захворювань дітей дошкільного та шкільного віку переважають хвороби органів дихання, травлення, серцево-судинної системи, опорно-рухового апарату, захворювання нервової системи тощо [2]. Крім фізичного здоров'я, особливо погіршився стан психічного здоров'я. Незадовільний стан здоров'я дітей дошкільного віку й усього населення загалом роблять найбільш актуальною потребу в превентивних заходах в організації освітнього процесу та формуванні свідомого ставлення до стану здоров'я.

У Законі України „Про дошкільну освіту” серед пріоритетних завдань розвитку дошкільної ланки освіти йдеться про збереження та зміцнення фізичного, психічного й духовного здоров'я дитини. У проекті Базового компоненту дошкільної освіти України одним з концептуальних підходів визначена турбота про фізичне та психічне